

Звіт про ситуацію у сфері надання притулку за 2024 рік Підсумковий звіт

Звіт про ситуацію у сфері надання притулку за 2024 рік

**Річний звіт про ситуацію у сфері надання
притулку у Європейському Союзі**

ПІДСУМКОВИЙ ЗВІТ

Червень 2024

© Агентство Європейського Союзу з питань надання притулку (EUAA, European Union Agency for Asylum), 2024

Ані Агентство Європейського Союзу з питань надання притулку (EUAA), ані будь-яка особа, що діє від імені EUAA, не несе відповідальності за використання інформації, що міститься в цій публікації.

Фото обкладинки: [iStock/Halfpoint](#)

Люксембург: Відділ публікацій офіційних видань Європейського Союзу, 2024

PDF BZ-AN-24-001-UK-N ISBN 978-92-9403-957-6 doi: 10.2847/056288

Відтворення дозволено за умови повідомлення про джерело. Для будь-якого використання або відтворення фотографій чи інших матеріалів, на які не розповсюджується авторське право EUAA, необхідно отримати дозвіл безпосередньо від власників авторських прав.

Передмова

Уперше з моменту створення Загальноєвропейської системи надання притулку (CEAS) Європа постала перед запитом надання допомоги такій великій кількості людей, які шукають захисту. У 2023 році кількість заяв про надання притулку зросла до рівня, що нагадує кризу біженців 2015–2016 років. Але насправді країни надали захист набагато більшій кількості людей, оскільки з початку російського вторгнення було зареєстровано понад 4,3 мільйона бенефіціарів тимчасового захисту, на додачу до понад 1,1 мільйона шукачів притулку у 2023 році.

На цьому тлі прийняття Нового пакту про міграцію та притулок стало важливим моментом для ЄС у розвитку його унікальної багатонаціональної системи надання притулку. Це стало можливим завдяки політичній волі, гнучкості та значним зусиллям на технічному рівні, спрямованим на узгодження конкретних деталей складної структури. Пакт відіграватиме ключову роль у зближенні практик і надасть можливість країнам ЄС+ (державам-членам ЄС та асоційованим країнам) розв'язувати проблеми великої кількості шукачів притулку.

Вочевидь державам-членам потрібно буде й надалі проявляти наполегливість у найближчі роки. Ще належить виконати роботу для усунення невиконаних завдань, ефективного оброблення збільшеної кількості вхідних заяв і забезпечення розміщення заявників. Водночас органам влади необхідно буде реструктурувати свої системи надання притулку та прийому біженців, щоб увідповіднювати їх до загальних процедур, визначених у пакті. Зрозуміло, що для цього потрібні додаткові ресурси та детальні національні плани впровадження.

Агентство Європейського Союзу з питань притулку (EUA), яке вже функціонує з розширеним мандатом протягом 2 років, і надалі залишається головним гравцем у сфері міжнародного захисту в Європі, надаючи безпрецедентний рівень оперативної, технічної та навчальної підтримки у 2023 році. Оскільки ми вступаємо в епоху важливих досягнень у європейській системі надання притулку, добре обладнана EUA й надалі допомагатиме в гармонізації практики в державах-членах, нарощуватиме експертизу та покращуватиме здатність Європи надавати рішення з питань захисту.

Ніна Грегорі
Виконавчий директор
Агентство Європейського Союзу з питань надання притулку

Зміст

Зміст	5
Вступ	6
1. Глобальні події у сфері надання притулку у 2023 році	7
2. Основні події у сфері надання притулку в Європейському Союзі у 2023 році	8
3. Функціонування Загальноєвропейської системи надання притулку	10
Блок 1. Тимчасовий захист переміщених осіб з України.....	10
3.1. Доступ до процедур.....	11
3.2. Дублінська процедура	13
3.3. Спеціальні процедури для оцінки потреб у захисті.....	14
3.4. Обробка заяв про надання притулку в установах першої інстанції.....	15
3.5. Обробка заяв про надання притулку в установах другої або вищої інстанцій.....	17
3.6. Прийом претендентів на міжнародний захист	17
3.7. Аспекти тримання під вартою за участю заявників та колишніх заявників	18
3.8. Доступ до інформації.....	19
3.9. Правова допомога та представництво.....	19
3.10. Послуги усного перекладу.....	20
3.11. Інформація про країну походження (COI).....	20
3.12. Відсутність громадянства в контексті надання притулку.....	21
3.13. Зміст захисту	21
3.14. Розселення та гуманітарні допуски.....	22
4. Діти та люди з особливими потребами в процедурі надання притулку	24
5. Підтримка EUAA у 2023 році	27
Заключні зауваження	29

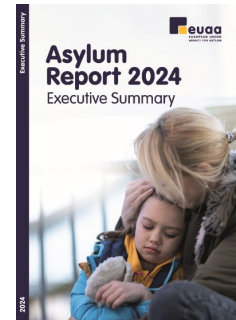
Вступ

Підсумковий [Звіт про ситуацію у сфері надання притулку, 2024](#): У Щорічному звіті про ситуацію у сфері надання притулку в Європейському Союзі підсумовуються ключові події у сфері міжнародного захисту, які детально представлені в основному звіті.

Підсумковий звіт доступний [30 мовами](#), зокрема всіма мовами ЄС, а також албанською, арабською, македонською, російською, сербською, турецькою та українською мовами.

Інформацію, яка представлена в основному звіті, можна відфільтрувати за допомогою різних, зручних для користувача ресурсів:

- [Національна база даних розвитку у сфері надання притулку](#), у якій представлено законодавчі, інституційні та політичні розробки, описані у звіті. Оновлення можна шукати за країною, темою, роком і типом розвитку. Інформація також узагальнена й подається в таблиці за країною та тематичною сферою в PDF-документі.
- У звіті представлено добірку юриспруденційних розробок на основі [бази даних прецедентного права EUAA](#). За допомогою гіперпосилання в тексті читачі можуть перейти до конкретного випадку в базі даних.
- Джерела, використані для підготовки Звіту про ситуацію у сфері надання притулку, наведені в списку використаних джерел наприкінці звіту. Вони також доступні в окремих, детальних [Джерелах про ситуацію у сфері надання притулку за 2024 рік](#), згруповані за типами джерел. Читачі можуть легко визначити, чи походять джерела з європейських інституцій та агенцій, міжнародних організацій, національних органів влади, організацій громадянського суспільства, аналітичних центрів та академічних кіл.

Additional resources to the Asylum Report 2024

1. Глобальні події у сфері надання притулку у 2023 році

У 2023 році потреби в захисті продовжували зростати, хоча жодна подія не стала таким каталізатором, яким стало вторгнення Росії в Україну, захоплення Афганістану талібами чи пандемія COVID-19 у попередні роки. Проте, ці кризи й надалі впливали на розвиток подій у 2023 році на тлі нових і вже наявних конфліктів, кліматичних потрясінь, геополітичних заворушень, насильства й переслідувань, які змусили мільйони людей покинути свої домівки.

Кількість вимушено переміщених осіб у 2023 році досягла історичного максимуму – понад 114 мільйонів, причому основними гарячими точками переміщення стали Афганістан, Демократична Республіка Конго, країни Латинської Америки та Карибського басейну, М'янма, Сомалі, Судан та Україна. Ескалація конфлікту в Газі із жовтня 2023 року й пов'язана з нею гуманітарна криза різко збільшили потреби в захисті в регіоні.

На цьому тлі міжнародна спільнота продовжувала докладати зусиль із розробки рішень для людей, які потребують захисту, часто шляхом співпраці з багатьма зацікавленими сторонами та широким колом учасників, які беруть участь у впровадженні цих рішень. Яскравим прикладом такої ініціативи стало зобов'язання на другому Глобальному форумі з питань біженців у грудні 2023 року. Уряди, міжнародні суб'єкти, приватний сектор та організації громадянського суспільства виділили понад 2,2 мільярда доларів США на впровадження конкретних політик та програм підтримки переміщеного населення і країн, що приймають біженців, а також зобов'язалися переселити 1 мільйон біженців до 2030 року та допомогти ще 3 мільйонам людей через спонсорство громад.

Зміна клімату та її роль у спричиненні переміщення, а також вплив зміни клімату на біженців і громади, що надають прихисток, продовжували бути одними з ключових тем у дискурсі, пов'язаному з міжнародним захистом. Обговорення також охопили питання безгромадянства в контексті надання притулку та взаємодія в задоволенні потреб у захисті за відсутності громадянства.

Оскільки міжнародна спільнота й надалі розглядає складні аспекти моделей переміщення, що постійно змінюються, в останні роки в дискурсі та практиці міжнародного захисту зростає усвідомлення того, що вимушене переміщення є не лише гуманітарною проблемою, а й викликом для розвитку. Більшість біженців у всьому світі не лише походять із нестабільних країн, але й тікають до нестабільних країн, причому понад три чверті глобально переміщених осіб приймають країни з низьким і середнім рівнем доходу. Підхід гуманітарного розвитку та миру, що помітний у зусиллях міжнародної спільноти протягом останніх років, передбачає за всебічну відповідь із боку різних зацікавлених сторін, зокрема бізнесу, фінансових інститутів та організацій громадянського суспільства, для використання відповідного досвіду в досягненні рішень для розвитку.

Посилання на розділ в основному звіті: <https://euaa.europa.eu/asylum-report-2024/section-1-global-developments-field-asylum-2023>

2. Основні події у сфері надання притулку в Європейському Союзі у 2023 році

притулку.

Європейський парламент і Рада досягли політичної домовленості в грудні 2023 року про ключові законодавчі інструменти Пакту про міграцію та притулок. Це стало великим проривом у реформі Загальноєвропейської системи надання притулку (CEAS), що проклало шлях для доопрацювання інструментів для оснащення Європи функціональною та сучасною архітектурою у сфері міграції та надання

притулку. У 2023 році ЄС і далі вживав заходів для подолання руйнівних наслідків російської агресії в Україні, зокрема кроки, спрямовані на каталізацію більш тісної співпраці між міжнародними суб'єктами та розробку інструментів для підтримки відновлення, відбудови та модернізації України. Продовження тимчасового захисту до березня 2025 року забезпечило стабільність і передбачуваність для мільйонів бенефіціарів. Як підтвердження довгострокового зобов'язання ЄС щодо миру, безпеки та процвітання в регіоні, у грудні 2023 року Європейська Рада вирішила розпочати переговори про вступ до ЄС з Україною за рекомендацією Європейської Комісії.

На зовнішніх кордонах ЄС зберігався тиск: обсяг нелегальних перетинів кордону був найвищим із 2016 року. За даними, зібраними Frontex, на зовнішньому кордоні ЄС було виявлено 385 000 випадків незаконного перетину кордону, що на 18% більше порівняно з 2022 роком. Для розв'язання цієї проблеми ЄС запровадив ініціативи з ефективного управління своїми зовнішніми кордонами шляхом калібрування Європейського інтегрованого управління кордонами, модернізації наявних інформаційних систем та їхньої інтероперабельності, а також співпраці з ключовими країнами-партнерами на всіх маршрутах міграції.

На додаток до двох планів дій на 2022 рік, що стосуються маршрутів Центрального Середземномор'я і Західних Балкан, Європейська Комісія представила два додаткові плани дій на 2023 рік, які стосуються маршрутів Західного Середземномор'я, Атлантики та Східного Середземномор'я. Визнаючи, що приблизно 90% людей, які нелегально перетинають зовнішні кордони ЄС, роблять це за сприяння контрабандистів мігрантів, у листопаді 2023 року Європейська Комісія представила нові законодавчі пропозиції щодо запобігання та боротьби з незаконним ввезенням мігрантів.

Для просування рішень, орієнтованих на захист у всьому світі, ЄС продовжив всебічну та взаємовигідну співпрацю з третіми країнами. Діяльність у рамках зовнішнього виміру політики ЄС у сфері міграції та надання притулку включала зусилля, спрямовані на усунення першопричин нерегульованої міграції; розробку легальних шляхів захисту в Європі; підтримку рішень щодо захисту в інших частинах світу; боротьбу з мережами контрабандистів; роботу з країнами-партнерами з питань міграції та управління кордонами.

Виконуючи свою роль щодо забезпечення узгодженого тлумачення та застосування права ЄС, у 2023 році Суд Європейського Союзу (СЄС) ухвалив понад [20 рішень та наказів](#) щодо тлумачення різних положень CEAS, наприклад, теми, пов'язані з доступом до процедури надання притулку, Дублінською процедурою, ефективним засобом правового захисту в прискорених процедурах та возз'єднанням сімей.

Посилання на розділ в основному звіті:
<https://euaa.europa.eu/asylum-report-2024/section-2-major-developments-asylum-european-union-2023>

3. Функціонування Загальноєвропейської системи надання притулку

У зв'язку з різким зростанням кількості людей, які потребують захисту в Європі, і перенасиченістю національних систем прийому біженців, країни ЄС+ у 2023 році реалізували законодавчі, політичні та практичні ініціативи, спрямовані на управління мінливою ситуацією. Водночас організації громадянського суспільства, УВКБ ООН та інші міжнародні організації висловлювали занепокоєння щодо деяких практик у національних органах управління в справах притулку та прийому біженців.

Блок 1. Тимчасовий захист переміщених осіб з України

Оскільки військова агресія проти України триває вже другий рік, понад 4,3 мільйона негромадян ЄС, які виїхали з України, продовжують перебувати під тимчасовим захистом у країнах ЄС+ для яких також було продовжено термін дії захисту до березня 2025 року. У 2023 році країни ЄС+ видали понад 1 мільйон рішень про надання тимчасового захисту, 99% з яких отримали громадяни України. Станом на літо 2023 року кількість рішень про надання тимчасового захисту, що був на високому рівні на початку війни, зменшується і залишається відносно стабільною на низькому рівні.

Низка країн ЄС+ дозволили перетворити статус тимчасового захисту в дозвіл на проживання для працевлаштування або возз'єднання сім'ї. А деякі країни розширили тимчасовий захист на громадян України, які на момент початку військової агресії вже перебували за межами України. На противагу цьому, інші країни почали запроваджувати заходи, спрямовані на розмежування права на тимчасовий захист.

Суди також визначили критерії прийнятності. У справі «Заявник проти Державного секретаріату з питань міграції» Федеральний адміністративний суд Швейцарії (ФАС) [ухвалив](#), що тимчасовий захист не повинен надаватися українцям, які також мають громадянство країн ЄС/ЄАВТ+. Конституційний суд Австрії [підтвердив](#), що тимчасовий захист поширюється на громадян України, які виїхали з країни незадовго до 24 лютого 2022 року, але загалом проживали на її території. Адміністративний суд Мюнхена в Німеччині [ухвалив рішення](#) в справі «Заявник проти Імміграційної служби» (M 4 S 23.2442) про те, що партнери осіб з України, які не перебувають із ними в шлюбі, не мають права на отримання тимчасового захисту. Суд дійшов такого ж висновку в справі M 4 K 23.2440. Це рішення було скасовано Вищим адміністративним судом Баварії 31 жовтня 2023 року рішенням у справі 10 C 23.1793.

Були введені спеціальні заходи, а саме стипендії та безплатні уроки мови, для підтримки соціальної та економічної інтеграції бенефіціарів тимчасового захисту в суспільствах, що приймають. Належне розміщення і житло й далі залишалися актуальною темою. Водночас загалом було полегшено інтеграцію на ринок праці. Попри це, приблизно три п'ятих рішень про надання тимчасового захисту в країнах ЄС+ у 2023 році були видані жінкам і дівчатам, більше чверті були видані дітям, що створює труднощі для багатьох українських жінок у питанні пошуку роботи в країні, що надає притулок. Крім того, українці часто працювали на

низькокваліфікованих посадах, частково через тривалі процедури визнання дипломів або кваліфікацій.

Для того, щоб краще зрозуміти потреби переміщених осіб з України, ЕУАА разом з ОЕСР продовжили проводити опитування мігрантів, що прибувають з України. За результатами опитування було опубліковано два інформаційні бюлетені в червні та жовтні 2023 року. Крім того, у звіті «Голоси в Європі: Досвід, надії та сподівання вимушених переселенців з України» аналізуються свідчення з перших вуст, зібрані в рамках поточного опитування, та представлені основні теми, які підіймає ця група населення.

3.1. Доступ до процедур

У 2023 році країни ЄС+ отримали понад 1,1 мільйона заяв про міжнародний захист, що стало найбільшим показником із часів кризи біженців у 2015–2016 роках. В останньому кварталі 2023 року кількість поданих заяв перевищила рівень 2016 року. Кількість заяв, поданих щомісяця у 2023 році, майже кожного разу була вищою, ніж у 2022 році, і понад 90% з них, як і у 2022 році, подавалися вперше.

Німеччина очолила список за кількістю отриманих заяв (334 000, +45% з 2022 року) – приблизно 30% від загальної кількості. Наступні три найбільші країни-реципієнти разом отримали 41% заяв, причому в кожній із них було зафіксовано рекордну кількість заяв: Франція (167 000 заяв, +7% зростання), Іспанія (162 000, +38%) та Італія (136 000, +63%).

Якщо розглядати кількість заяв про надання притулку в співвідношенні до чисельності населення, то Кіпр очолив список, подавши близько 13 000 заяв на 1 мільйон мешканців. Серед інших країн, які зазнали значного тиску через наплив заяв про надання притулку, були Австрія (6 500 на 1 мільйон мешканців), Греція (6 200), Німеччина (4 000), Люксембург (3 800), Болгарія (3 500), Словенія і Швейцарія (3 400 кожна).

Сирійці, афганці та турки продовжували найчастіше звертатися за міжнародним захистом, на них припадає понад третина всіх заяв, поданих у країнах ЄС+ (див. рис. 1). Громадяни Сирії, які становили близько однієї шостої всіх заявників, подали 181 000 заяв, що на 38% більше порівняно з 2022 роком і є найвищим показником із 2016 року. За ними з невеликим відривом йдуть афганці, які подали 114 000 заяв, що на 11% менше порівняно з попереднім роком. Турки подали рекордну кількість заяв – 101 000 – і зберегли свою позицію третьої за чисельністю групи заявників. Це на 82% більше порівняно з 2022 роком, що майже перевищує кількість заяв від афганців.

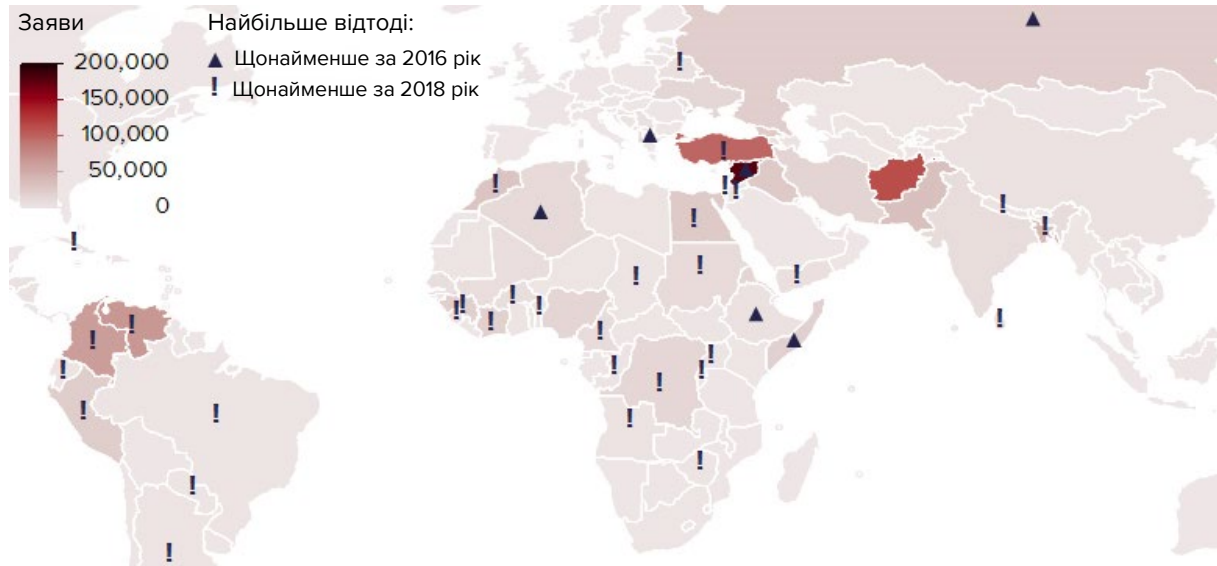
Рекордно високу кількість заяв подали також громадяни інших країн, зокрема венесуельці та колумбійці, які посіли четверте та п'яте місця. Після ескалації ізраїльсько-палестинського конфлікту в жовтні 2023 року палестинці подали рекордну кількість заяв про надання притулку.

У 2023 році країни ЄС+ продовжували відчувати тиск на кордонах і стикалися з проблемами, пов'язаними з великою кількістю прибулих. Вплив російського вторгнення в Україну зберігає тиск на зовнішні східні кордони ЄС, у той час як країни Середземноморського регіону борються з безперервним прибуттям мігрантів морем. Країни, що стикаються з переміщеннями на балканському маршруті, посилюють свої

зусилля з контролю над кордонами. Тиск відчувався і у центральноевропейських країнах, які отримували більшу кількість заявок.

Рис. 1. Заяви про міжнародний захист у країнах ЄС+ за країнами походження, 2023

Примітки: Для Португалії за жовтень–грудень 2023 року дані не були доступні. Кордони на карті не означають офіційного схвалення або визнання з боку Європейського Союзу.

Джерело: Дані Системи раннього попередження та готовності (EPS) EUAA станом на 1 лютого 2024 року.

На цьому тлі країни ЄС+ зосередилися на зменшенні та запобіганні нелегальній міграції до ЄС, яка часом загрожувала ефективному доступу на територію країни. Протягом 2023 року інституції та агентства ЄС, УВКБ ООН, міжнародні та громадські організації ретельно вивчали політику та практики, пов'язані із забезпеченням ефективного доступу на територію та процедурою надання притулку. Вони висловили стурбованість можливими порушеннями фундаментальних прав на зовнішніх кордонах і закликали як національні уряди, так і Європейську Комісію забезпечити повагу до фундаментальних прав і дотримання принципу *недопущення примусового вислання*.

Деякі країни підтримували надзвичайний стан, застосовуючи правила, які дозволяли відхилення від звичайної процедури. Вони також почали інвестувати у використання технологій для підтримання безпеки кордонів. Збільшення робочого навантаження, спричинене зростанням кількості заяв, змусило багато країн внести корективи в процеси реєстрації та подання заяв, а також перерозподілити людські ресурси, щоб впоратися з відставанням у розгляді заяв.

Посилання на розділ в основному звіті: <https://euaa.europa.eu/asylum-report-2024/section-31-access-procedures>

3.2. Дублінська процедура

У 2023 році Європейська Комісія та країни ЄС+ зосередили зусилля на підвищенні ефективності Дублінського регламенту III. Держави-члени почали застосовувати практичні рішення, визначені в Дорожній карті щодо вдосконалення здійснення трансфертів відповідно до Дублінського регламенту III (Дублінська дорожня карта), яка була схвалена країнами ЄС+ на засіданні Стратегічного комітету з питань імміграції, кордонів та притулку (SCIFA) 29 листопада 2022 року.

Такі практичні рішення включали, наприклад, підбір і навчання персоналу, перегляд робочих процесів і стандартних операційних процедур, а також започаткування або продовження ініціатив із диджиталізації. EUAA опублікувало оновлені рекомендації щодо [реалізації Дублінської процедури трансфертів](#) та щодо [возз'єднання сімей у рамках Дублінської процедури](#), а також випустило інформаційні бюлетені з актуальною інформацією про Дублінську процедуру трансфертів.

Різноманітні заходи дали багатонадійні результати, покращивши комунікацію між Дублінськими підрозділами, подолавши перешкоди в здійсненні Дублінських трансфертів, збільшивши ресурси для вдосконалення Дублінських процедур та посилення дотримання законодавства ЄС і судових рішень. Європейська Комісія представила низку передових практик із країн ЄС+ у [робочому документі](#), опублікованому наприкінці 2023 року.

Багато Дублінських підрозділів залишалися під тиском у 2023 році через збільшення кількості заявників. У рамках своїх оперативних планів EUAA надавало підтримку Дублінським підрозділам у кількох державах-членах. Вплив вторгнення в Україну на Дублінські підрозділи зменшився порівняно з 2022 роком, але й надалі впливає на завдання і навантаження в багатьох підрозділах.

Як і в попередні роки, СЄС виніс кілька попередніх рішень щодо тлумачення Дублінського регламенту III. Багато країн ЄС+ зазначили, що виконання деяких із цих рішень, наприклад, [Об'єднані справи С-323/21, С-324/21 та С-325/21](#), викликало додаткові практичні питання, а дискусії в рамках Контактного комітету Європейської Комісії або мереж EUAA стали корисними платформами для пошуку рішень для цих проблем.

Згідно з тимчасовими даними, якими регулярно обмінюються EUAA та 29 країн ЄС+, у 2023 році було винесено 176 000 рішень у відповідь на вихідні запити згідно з Дублінською процедурою. Це на 8% більше, ніж у 2022 році, що є найвищим річним показником щонайменше з 2016 року. Кількість щомісячних рішень у рамках Дублінського процесу постійно перевищувала позначку 14 000 у період із липня до листопада 2023 року внаслідок зростання кількості заяв про надання притулку в країнах ЄС+ за той самий період.

Загалом, річне співвідношення рішень, отриманих за Дублінськими запитами, до поданих заяв про надання притулку становило 15%, що відповідає рівню 2022 року. Хоча деякі рішення за Дублінськими запитами стосувалися справ про возз'єднання сім'ї, стабільне співвідношення кількості рішень до кількості заяв свідчить про те, що у 2023 році зросла кількість шукачів притулку, які переїхали з першої країни прибуття до іншої, щоби подати нову заяву (так звані вторинні переміщення), що вплинуло на загальне навантаження в справах про надання притулку.

На рівні країни Німеччина та Франція продовжували отримувати найбільшу кількість рішень у відповідь на їхні запити, спільно складаючи близько трьох п'ятих від загальної кількості запитів серед країн ЄС+. Як і в попередні роки, Італія видала найбільше рішень за Дублінськими запитами. Однак, уперше в історії, Хорватія стала другою країною, оскільки кількість винесених нею рішень зросла майже втричі порівняно з попереднім роком.

У 2023 році рівень ухвалення рішень у відповідь на Дублінські запити, який вимірює частку позитивних рішень, прямо чи опосередковано, серед усіх ухвалених рішень, становив 72%. Це на 12 відсоткових пунктів вище, ніж у 2022 році, збільшившись до найбільшого показника з 2017 року.

Кількість здійснених Дублінських трансфертів (15 000) залишилася стабільною порівняно з 2022 роком, але все ще значно нижчою, ніж до COVID-19 (більш ніж на дві п'ятих менше, ніж у 2019 році). Реалізація Дублінських трансфертів була частково ускладнена збільшенням навантаження на органи з питань надання притулку та прийому, спричиненого різким зростанням нерегулярних прибуттів протягом усього року.

У 2023 році до статті 17(1) Дублінського регламенту III зверталися близько 7 500 разів, що на три п'ятих більше, ніж у 2022 році, тобто найбільше за 5 років. Стаття 17(1) є дискреційним пунктом, який дозволяє державі-члену розглядати заяву про міжнародний захист, подану громадянином третьої країни або особою без громадянства, навіть якщо така експертиза не є її відповідальністю за критеріями, встановленими в цьому Регламенті.

Посилання на розділ в основному звіті: <https://euaa.europa.eu/asylum-report-2024/section-32-dublin-procedure>

3.3. Спеціальні процедури для оцінки потреб у захисті

Під час розгляду заяв про міжнародний захист в першій інстанції держави-члени за певних умов можуть використовувати спеціальні процедури – як-от прискорені, прикордонні або пріоритетні процедури – за дотримання основних принципів і гарантій, викладених у законодавстві ЄС.

Законодавчі напрацювання, пов'язані з прикордонними процедурами у 2023 році, варіювалися від пропозицій щодо запровадження процедури вперше до внесення змін до умов застосування процедури та до компетентного суду для розгляду апеляцій. Кілька країн ЄС+ внесли зміни до своїх списків [безпечних країн походження](#) та призначення як безпечних третіх країн, інші почали працювати над прийняттям таких списків. Звернення Державної ради Греції щодо визначення Туреччини безпечною третьою країною залишилося без рішення СЕС у 2023 році, тоді як ЄСПЛ надав тимчасові заходи заявникам, для яких Туреччина була визнана безпечною третьою країною.

Щодо заяви, поданих після вторинних переміщень, продовжували видаватися рішення про неприйнятність, й очікується, що у 2024 році ЄС ухвалить рішення щодо розгляду заяв, поданих особами, які отримали міжнародний захист в іншій державі-члені, але не можуть бути повернуті назад через ризик нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження.

Посилання на розділ в основному звіті: <https://euaa.europa.eu/asylum-report-2024/section-33-special-procedures-assess-protection-needs>

3.4. Обробка заяв про надання притулку в установах першої інстанції

Країни ЄС+ вжили низку заходів для реагування на збільшення кількості заяв про міжнародний захист. Деякі з них запропонували законодавчі зміни для подальшого прискорення процедури надання притулку, а також запровадили нові методи роботи, політику визначення пріоритетів і найняли додатковий персонал, щоб максимізувати кількість прийнятих рішень.

Держави-члени також випробували зміни до процедури, щоб скоротити тривалість особистої співбесіди. Деякі країни ЄС+ запровадили нові інформаційні системи або розпочали проекти з диджиталізації своїх систем. Компетентні органи врахували уроки, винесені з попередніх ініціатив з оцінки якості, забезпечили додаткове навчання персоналу та розпочали нові процеси перевірки якості процедур та рішень першої інстанції.

НУО й надалі висловлювали занепокоєння, пов'язані із затримками у плануванні особистих співбесід, відсутністю підготовки офіцерів, які проводять співбесіди та тривалістю процедури надання притулку. УВКБ ООН також висловило свою позицію щодо екстерналізації процедур надання притулку, оскільки у 2023 році деякі держави-члени розглянули передачу заявників притулку до третіх країн для обробки їхніх заяв про надання притулку. Використання ШІ в міграції також було визначено як тема, що викликає занепокоєння.

Рішення та закриття справи в установах першої інстанції

У 2023 році країни ЄС+ ухвалили приблизно 677 000 рішень першої інстанції, що є найбільшим показником із 2017 року. Другий рік поспіль Німеччина продовжує ухвалювати найбільше рішень серед країн ЄС+ (приблизно 219 000, що становить третину від загальної кількості країн ЄС+). За нею з невеликим відривом йдуть Франція (133 000) та Іспанія (90 000). Ці три країни спільно винесли дві третини всіх рішень першої інстанції. Але тенденції відрізнялися: у той час як у Німеччині зафіксовано найбільше абсолютне зростання ухвалення рішень серед країн ЄС+ порівняно з 2022 роком (+ 21 000), в Іспанії відбулося протилежне явище (-13 000). Тим часом ухвалення рішень у Франції залишалося стабільним.

Третій рік поспіль найбільше рішень було ухвалено за заявами, поданими сирійцями (132 000 рішень) та афганцями (89 000), що разом становить третину всіх рішень у країнах ЄС+. Помітне абсолютне збільшення кількості ухвалених рішень також спостерігалось щодо громадян України: Туреччина (38 000 рішень першої інстанції),

Венесуела (45 000), Марокко (16 000), Грузія (23 000), Росія (10 000), Демократична Республіка Конго (11 000), Еритрея (12 000) та Україна (10 000).

Рішення про надання притулку є лише одним зі способів закриття справи про надання притулку. Припинення розгляду та інші закриття справ також сприяють загальному відтоку в установах першої інстанції. Отже, у 2023 році загальна кількість випадків виходу із системи надання притулку першої інстанції (об'єднуючи рішення першої інстанції, припинення після відкликання та інші закриття) також досягла найвищого рівня за останні 6 років (майже 863 000).

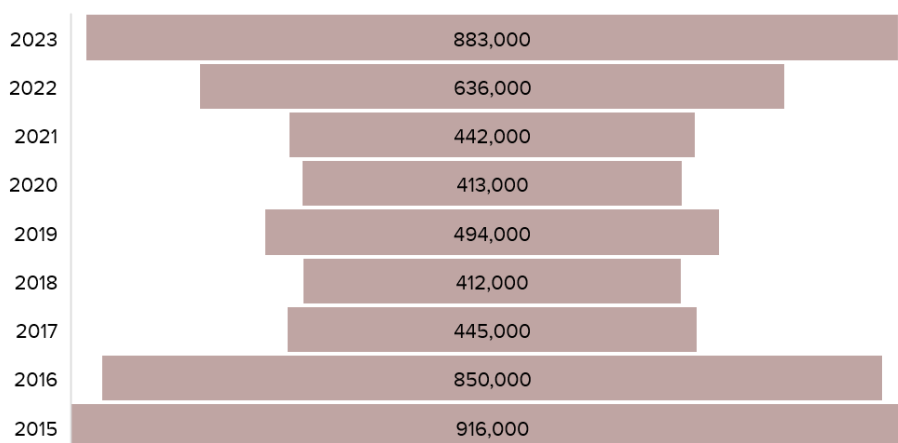
Щоб точно відобразити рівень тиску на національні системи з питань надання притулку, кількість поданих заяв (приплив) необхідно зіставити з усіма закритими справами (відтік). Це свідчить про те, що розрив між надходженням заяв про міжнародний захист і відтоком справ, які виходять із системи надання притулку в установі першої інстанції, продовжує збільшуватися і є найбільшим за останні 5 років. Іншими словами, у 2023 році система надання притулку прийняла приблизно на 280 000 справ більше, ніж змогла розглянути в установах першої інстанції. Це призвело до збільшення кількості випадків накопичення на 66% з 2022 року, що сприяло продовженню тенденції, яка спостерігалася із середини 2021 року, коли приплив послідовно перевищував відтік.

Нерозглянуті справи першої інстанції

Розрив між поданням заяв та закриттям справ, що постійно зростає, призвів до найбільшої кількості нерозглянутих справ за останні 8 років, поступаючись лише показникам 2015 року (див. рис. 2).

Станом на кінець 2023 року приблизно 883 000 справ очікували на рішення першої інстанції (зростання на дві п'ятих порівняно з кінцем 2022 року). Справи стосувалися громадян різних країн, але найбільша кількість стосувалася сирійців і турків. Половина всіх справ у країнах ЄС+ перебувала на розгляді понад 6 місяців.

Рис. 2: Кількість справ, що перебувають на розгляді в установах першої інстанції в країнах ЄС+ на кінець року, 2015–2023

Примітка: Для Португалії за жовтень–грудень 2023 року дані не були доступні.

Джерело: Дані EUAA EPS станом на 1 лютого 2024 року.

Посилання на розділ в основному звіті: <https://euaa.europa.eu/asylum-report-2024/section-34-processing-asylum-applications-first-instance>

3.5. Обробка заяв про надання притулку в установах другої або вищої інстанції

У 2023 році зміни в установах другої інстанції були зосереджені на праві доступу до процедури оскарження та компетентних органах, які мають розглядати скаргу залежно від обставин. Обсяг апеляцій у справах про надання міжнародного захисту (включно з вимогою надати перевірку *ex nunc* (на майбутнє) як фактів, так і питань права) та ефект призупинення апеляції були предметом законодавчих змін та судового перегляду. Деякі країни посилили своє законодавство щодо права на слухання в апеляційному органі, а кілька рішень підкреслили важливість цієї процесуальної гарантії в разі подання апеляції. Крім того, суди наголошували на необхідності забезпечення можливості залучення перекладача, інтерв'юера або судді тієї ж статі під час розгляду справи в апеляційному порядку.

Як і щороку, апеляційні органи призупиняли розгляд справ за апеляціями для певних категорій заявників (наприклад, для заявників із Сектору Газа та Судану) у зв'язку з поточними ситуаціями. Країни також оновили керівні принципи, на основі змін у країнах походження.

Тривалість розгляду апеляцій у справах про надання притулку була аспектом занепокоєння для національних органів влади, оскільки організації громадянського суспільства закликали кілька країн ЄС+ прийняти рішення в розумні строки. У 2023 році було продовжено процедуру диджиталізації розгляду апеляцій у справах про надання міжнародного захисту через дистанційні слухання.

Посилання на розділ в основному звіті: <https://euaa.europa.eu/asylum-report-2024/section-35-processing-asylum-applications-second-or-higher-instances>

3.6. Прийом претендентів на міжнародний захист

У 2023 році продовжилися виклики попередніх років, пов'язані з прийомом заявників на отримання міжнародного захисту. Органи, що приймають мігрантів у більшості країн ЄС+, як і раніше, занепокоєні забезпеченням належного розміщення та житла для кожного заявника, оскільки міжнародні організації, національні правозахисні установи, омбудсмени та організації громадянського суспільства часто повідомляють про випадки бездомності, злиденних або незадовільних умов проживання, а також про відсутність послуг із підтримки мігрантів. Ситуація продовжувала негативно впливати на заявників з особливими потребами та із вразливих груп, таких як діти, жінки, ЛГБТІК-заявники або заявники з фізичними та психічними вадами (*див. розділ 4*). Суди часто закликали забезпечити доступ до матеріальних умов прийому та гідних умов для всіх заявників.

Поряд із вирішенням нагальних потреб національні органи влади в низці країн продовжили пошук структурних рішень для забезпечення гнучких і стійких систем прийому. Це спричинило зміни, наприклад, до інституційної структури, структури фінансування та угод про співпрацю з іншими зацікавленими сторонами. Екологічна стійкість об'єктів набула більшого значення, оскільки системи прийому повинні були

справлятися зі попитом, що зростає, і вищими витратами на електроенергію, як це детально описано в спеціальному [ситуаційному оновленні EUAA](#).

Тиск на систему прийому став каталізатором перегляду й більш суворого застосування правил, що визначають право на умови прийому. Зміни до законодавства загалом прояснили момент закінчення прийому. Як і в попередні роки, відтік із пунктів тимчасового розміщення часто стагнував або навіть сповільнювався, оскільки визнані бенефіціари міжнародного захисту поставали перед труднощами в пошуку власного житла на приватному ринку. Політичні пропозиції були спрямовані на полегшення цього переходу та забезпечення швидшого доступу до ринку праці.

Хоча проблеми, ймовірно, залишатимуться, національні органи влади повинні продовжувати шукати гнучкі та стійкі рішення у сфері прийому, щоб ефективно адаптуватися до мінливої кількості та профілів заявників і мешканців пунктів тимчасового розміщення.

Посилання на розділ в основному звіті: <https://euaa.europa.eu/asylum-report-2024/section-36-reception-applicants-international-protection>

3.7. Аспекти тримання під вартою за участю заявників та колишніх заявників

У 2023 році міжнародні, європейські та національні моніторингові та судові інституції продовжували пильно стежити за практиками та умовами тримання під вартою. Посилилися публічні дискусії щодо затримання на кордоні осіб, які прибувають із порушенням законодавства, та їхньої можливості отримати доступ до процедури надання притулку або отримати консультації та юридичну допомогу. Міжнародні та громадські організації часто описували умови утримання під вартою на кордоні як такі, що викликають занепокоєння. ЄСПЛ ухвалив рішення в справах попередніх років, у яких засудив такі умови та практику на кордоні. ЄСПЛ та національні суди також ухвалювали рішення проти тримання під вартою заявників з особливими потребами, особливо дітей.

Країни ЄС+, як правило, розширювали підстави для затримання іноземців, зокрема заявників на отримання міжнародного захисту, і збільшували можливу тривалість імміграційного затримання. Законодавчі зміни в деяких країнах включали можливість затримати заявника, щодо якого існує ризик втечі, в очікуванні передачі в іншу країну ЄС+ відповідно до Дублінського регламенту III.

Ключовими темами політичних дискусій були затримання іноземців в очікуванні повернення, застосування принципу *недопущення примусового вислання* в таких випадках і фактична можливість виконання рішень про повернення. Ці сфери також знайшли широке відображення в розвитку судової практики у 2023 році.

Посилання на розділ в основному звіті: <https://euaa.europa.eu/asylum-report-2024/section-37-aspects-detention-involving-asylum-applicants-and-former-applicants>

3.8. Доступ до інформації

Національні органи влади та інші зацікавлені сторони докладали зусилля для забезпечення більшої доступності, а також різноманітність форматів і мов, якими надається інформація. Деякі країни підготували спеціальну інформацію для конкретних аудиторій, таких як неповнолітні заявники та переміщені особи з України.

Деякі країни запустили інформаційні кампанії, спрямовані на попередження небезпечних поїздок громадян із країн із низьким рівнем визнання ризикованих подорожей до ЄС, які призводять до того, що їхні заяви відхиляються. Інші зосередилися на підвищенні обізнаності серед відхилених заявників про можливість добровільного повернення в країну походження.

Після декількох років роботи, EUAA запустило всеосяжний новий портал [Let's Speak Asylum](#), де рекомендована методологія та практичні інструменти доступні для зацікавлених сторін, які працюють над наданням інформації в системі надання притулку.

Посилання на розділ в основному звіті: <https://euaa.europa.eu/asylum-report-2024/section-38-access-information>

3.9. Правова допомога та представництво

У 2023 році деякі країни ЄС+ продовжували докладати зусиль для покращення доступу до правової допомоги та її якості на всіх етапах процедури надання притулку. Серед нововведень – інституційні зміни, спеціалізоване навчання для надавачів допомоги та внесення змін до критеріїв прийнятності для роботи надавачем правової допомоги у сфері міжнародного захисту.

Проте, повідомлялося про проблеми з доступом до правової допомоги, особливо на кордоні або в місцях тримання під вартою. Наприклад, на різних форумах підіймалися питання відсутності спілкування з юристом та ефективного права на правову допомогу для шукачів притулку, які перебувають під вартою. Деякі країни внесли зміни до національних положень для посилення права затриманих шукачів притулку на контакт із членами сім'ї, юридичними консультантами та відповідними організаціями.

Оскільки переміщені особи й надалі прибували з України, деякі країни ЄС+ продовжували надавати правову інформацію та допомогу в процедурі тимчасового захисту.

Посилання на розділ в основному звіті: <https://euaa.europa.eu/asylum-report-2024/section-39-legal-assistance-and-representation>

3.10. Послуги усного перекладу

У 2023 році національні органи влади, суди та трибунали, організації громадянського суспільства та надавачі послуг доклали зусиль для розширення доступу до усного перекладу та підвищення його якості в процедурах надання притулку та в системі прийому біженців. У країнах ЄС+ збільшення кількості заяв призвело до зростання потреб в усних перекладах. У деяких країнах, де профілі заявників залишилися схожими на попередні роки, не виникло жодних суттєвих нових потреб. Однак у країнах, до яких прибули заявники з різноманітними профілями, були відзначені додаткові проблеми щодо забезпечення ефективних послуг усного перекладу. Загалом брак певних мов, відсутність усного перекладу для певних послуг та гетерогенні стандарти й надалі впливали на процесуальні права заявників та доступ до послуг, як-от охорона здоров'я.

Посилання на розділ в основному звіті: <https://euaa.europa.eu/asylum-report-2024/section-310-interpretation-services>

3.11. Інформація про країну походження (COI)

Основні зміни в підготовці COI у 2023 році стосувалися вдосконалення методологій, зокрема шляхом стандартизації звітності; посилення співпраці в рамках двосторонніх, міжнародних та європейських механізмів, а також з організаціями громадянського суспільства; підвищення доступності COI шляхом оприлюднення звітів та ресурсів у відкритому доступі; а також розширення обсягу інформації шляхом більш детального розгляду конкретних сфер.

Як і в попередні роки, підрозділи з питань COI зосереджувалися на найбільш поширених країнах походження заявників притулку в Європі, а саме Афганістані, Сирії та Іраку. Країни ЄС+ також стежили за розвитком подій у Латинській Америці, оскільки інтерес до регіону зріс. Після російського вторгнення в Україну потреба в COI щодо ситуації з безпекою в Росії та Україні значно зросла. Ця тенденція збереглася і у 2023 році, і національні підрозділи з питань COI підготували матеріали щодо цих двох країн, також, за можливості, за результатами місій зі встановлення фактів.

Серед проблем у сфері підготовки COI, про які повідомлялося, – нестача персоналу; відсутність доступу до інформації про актуальні події через конфлікти, проблеми безпеки та обмежений доступ до країн з авторитарними урядами; збільшення кількості термінових запитів, які створюють навантаження на наявні ресурси.

Посилання на розділ в основному звіті: <https://euaa.europa.eu/asylum-report-2024/section-311-country-origin-information>

3.12. Відсутність громадянства в контексті надання притулку

У контексті надання притулку відсутність громадянства може вплинути на процес ухвалення рішення за заявою про міжнародний захист та процесуальні гарантії. У 2023 році безгромадянство залишалося важливим питанням на порядку денному ЄС. Причина цього – міркування, пов'язані з безгромадянством, стосувалися двох основних зон конфлікту у 2023 році, а саме Палестини та України.

У 2023 році в країнах ЄС+ було подано приблизно 2 300 заяв про надання притулку від осіб без громадянства, що відповідає рівню 2022 року. Протягом року в країнах ЄС+ було винесено трохи більше ніж 1 200 рішень першої інстанції для заявників без громадянства. Рівень визнання заявників без громадянства становив 53% у 2023 році, що відносно схоже на показники останніх кількох років, але набагато нижче, ніж під час кризи біженців 2015–2016 років (коли майже 9 з 10 рішень були позитивними). Наприкінці 2023 року 1 900 справ заявників без громадянства перебували на розгляді в установах першої інстанції.

Низка законодавчих напрацювань, спрямованих на підвищення визнання та забезпечення захисту прав осіб без громадянства, зокрема осіб без громадянства, які шукають притулку, та бенефіціарів міжнародного захисту, а також їхніх дітей. Попри позитивні зрушення, організації громадянського суспільства підкреслили, що необхідно докласти більше зусиль для виявлення та повного захисту прав осіб без громадянства.

Посилання на розділ в основному звіті: <https://euaa.europa.eu/asylum-report-2024/section-312-statelessness-context-asylum>

3.13. Зміст захисту

Зміст захисту – це права, на які бенефіціари тієї чи іншої форми захисту мають право в країні притулку, а також пов'язані з ними обов'язки. Захист надається, коли заявники отримують позитивне рішення про надання статусу біженця або додаткового захисту (також звані статусами, гармонізованими з ЄС). Коефіцієнт визнання – це кількість позитивних результатів у відсотках від загальної кількості рішень по заявах про міжнародний захист. Хоча національні форми захисту надають статус захисту громадянам третіх країн, ті статуси, які не гармонізовані в країнах ЄС+, як правило, не враховуються в коефіцієнті визнання.

У 2023 році показник визнання в установах першої інстанції для регульованих ЄС форм захисту зріс до 43%, і показав збільшення третій рік поспіль. Це найвищий показник із 2016 року (коли за 57% рішень надавали статус біженця або додатковий захист). Зростання насамперед зумовлене підвищенням рівня визнання для афганців, іракців, палестинців та українців, а також більшою кількістю рішень, прийнятих стосовно сирійців. Загалом, за 54% усіх позитивних рішень було надано статус біженця, а 46% – додатковий захист.

Крім статусів, що регулюються ЄС, варто зазначити, що понад чверть негативних рішень для статусів, що регулюються ЄС, передбачали надання національної форми захисту, яка включає дозвіл на перебування з гуманітарних міркувань.

До осіб із найвищими показниками визнання у 2023 році належать сирійці (94%), українці (92%), палестинці (87%), єменці (84%), еритрейці (83%) та білоруси (81%).

Обсяг і якість прав і послуг, які отримують бенефіціари захисту, формують перспективи їхньої ефективної інтеграції в суспільство, що приймає. У 2023 році законодавчі та політичні зміни були зосереджені на питаннях возз'єднання сім'ї та національних формах захисту, у той час як деякі країни ЄС+ продовжували розвивати інтеграційну політику та стратегії, адаптовані до загальних профілів бенефіціарів захисту у відповідних країнах, за підтримки організацій громадянського суспільства. Низка ініціатив була спрямована на спрощення адміністративних процедур, які бенефіціари захисту використовують для отримання доступу до пов'язаних із ними прав.

З нагоди 20-ї річниці набуття чинності Директиви про возз'єднання сімей з'явилися публікації та рекомендації щодо покращення її імплементації. СЄС та національні суди продовжували надавати рекомендації щодо її практичного застосування, роз'яснюючи відповідні правила щодо її сфери дії та критеріїв.

Кілька ініціатив були спрямовані на встановлення або коригування правил і критеріїв для національних форм захисту. Щоб уникнути правової невизначеності, деякі країни ЄС+ надають посвідки на проживання на підставі гуманітарних або медичних міркувань, намагаючись захистити найкращі інтереси дитини або принцип *недопущення примусового вислання*.

Звісно, багато інтеграційних ініціатив у 2023 році були спрямовані на бенефіціарів тимчасового захисту, зокрема на підтримку в доступі до освіти та мовної підготовки. Організації громадянського суспільства відіграли ключову роль у наданні відповідних послуг та доповнюванні зусиль органів влади на рівні громади.

Серед проблем, про які повідомлялося, зазначалося, що обмеженість або відсутність альтернативних варіантів соціального житла, а також дефіцит недорогого житла на місцевих ринках створюють перешкоди для бенефіціарів міжнародного захисту в пошуку житла.

Посилання на розділ в основному звіті: <https://euaa.europa.eu/asylum-report-2024/section-313-content-protection>

3.14. Розселення та гуманітарні допуски

Країни ЄС+ прагнули виконати свої зобов'язання щодо переселення у 2023 році, зіткнувшись з особливими викликами на національному рівні. Пріоритети необхідно було змінити на тлі нестачі місць для розміщення переселених біженців. Водночас надзвичайні ситуації сталися в третій країнах, у яких біженці, що перебували в зоні ризику, очікували на трансферт, наприклад, землетрус у Туреччині.

Загалом у 2023 році близько 15 000 осіб прибули до ЄС+ з третіх країн у рамках переселення або гуманітарного допуску. Це був найнижчий показник із 2016 року, за винятком 2020 року, коли трансферти були серйозно ускладнені через пандемію COVID-19.

Роль організацій громадянського суспільства продовжувала залишатися важливою у впровадженні програм переселення та додаткових шляхів, зокрема програм гуманітарного прийому. Організації громадянського суспільства брали участь у перенаправленні біженців, сприяли успішній евакуації біженців, які перебувають у зоні ризику, та підтримували безпечне переміщення відібраних біженців, залежно від угод, підписаних із країнами ЄС+. Їхня роль у наданні послуг із прийому, зокрема житла, була ключовою для зменшення тиску на системи прийому в деяких країнах.

Посилання на розділ в основному звіті:

<https://euaa.europa.eu/asylum-report-2024/section-314-resettlement-and-humanitarian-admissions>

4. Діти та люди з особливими потребами в процедурі надання притулку

У 2023 році кілька країн ЄС+ повідомили про незмінно високу кількість заявників із особливими потребами – від заявників з фізичними або розумовими вадами до жертв гендерно зумовленого насильства та дітей, які прибувають до ЄС без супроводу дорослих. В умовах частих затримок у процедурі надання притулку та переповнених систем прийому біженців, уряди продовжували шукати рішення для забезпечення гідних умов та безпеки для найбільш вразливих груп населення. Іноді законодавчі та політичні зміни дозволяли відступати від вищих стандартів, тоді як міжнародні та організації громадянського суспільства наголошували на ризиках, пов'язаних із цим у довгостроковій перспективі.

Влада в країнах із великою кількістю одночасних прибулих постала перед труднощами в належному визначенні та оцінці особливих потреб. Рішення ЄСПЛ, винесені у 2023 році, з посиланням на ситуації у 2018–2020 роках, стали нагадуванням про те, що прогалини в ідентифікації та підтримці заявників з особливими потребами можуть мати значний вплив на їхнє життя. Крім того, [дослідження EУАА](#) виявило суттєві прогалини в даних, оскільки країни ЄС+, як правило, не збирають і не реєструють дані про вразливість, значною мірою через проблеми захисту даних, тому важко визначити найпоширеніші типи інвалідності або вразливостей, виявлені серед заявників на отримання міжнародного захисту.

У жовтні 2023 року Стамбульська конвенція набула чинності щодо ЄС, включно з положеннями, що стосуються надання притулку та *недопущення примусового вислання*. На національному рівні зусилля були зосереджені на запобіганні насильству щодо жінок і дівчат та підтримці жінок, які постраждали від насильства. Комплексне мапування все ще виявило багато прогалин у системах притулку та прийому, що ставить під загрозу безпеку жінок і дівчат. Ці прогалини та їхній негативний вплив також були зафіксовані та визнані судами.

Національні органи влади докладають зусиль для покращення реагування систем надання притулку та прийому на потреби заявників із різними характеристиками SOGIESC. Точна та своєчасна інформація про країну походження з акцентом на становище ЛГБТІК-людей для належної оцінки їхнього становища. Із цією метою у 2023 році EУАА оновило [Посібник із дослідження СОІ щодо ЛГБТІК](#) на допомогу фахівцям-практикам. В установах другої інстанції суди часто втручалися і скасовували негативні рішення першої інстанції, щоб забезпечити захист цієї категорії заявників.

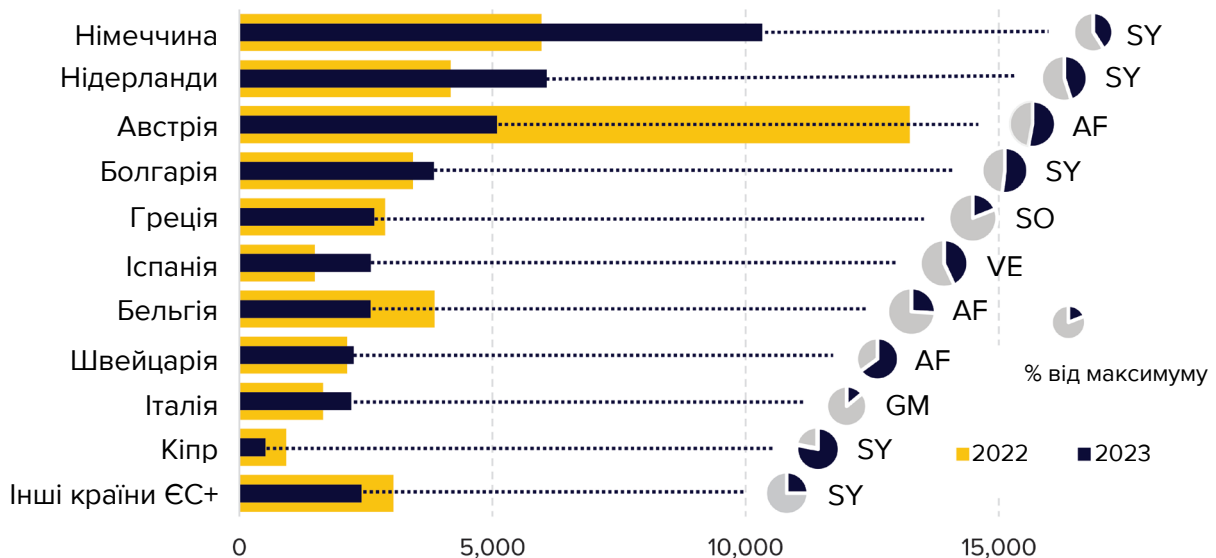
Оскільки більшість осіб, які шукають тимчасового захисту в Європі, – це жінки й діти, серед країн ЄС+ продовжували гостро стояти питання, пов'язані з торгівлею людьми, що спровокувало подальші заходи запобігання та захисту у 2023 році. Після пропозиції Європейської Комісії від грудня 2022 року про перегляд Директиви про протидію торгівлі людьми Європейський Парламент ухвалив свій мандат на переговори з державами-членами, які розпочалися в листопаді 2023 року з Європейською Радою. Згодом Європейський Парламент і Рада досягли неформальної угоди в січні 2024 року про розширення сфери дії чинної директиви. На національному рівні країни ЄС+

запровадили зміни для кращого виявлення, перенаправлення та захисту жертв торгівлі людьми. Деякі країни також зосередилися на моніторингу ситуації та ініціювали дослідження для аналізу поточних тенденцій.

У 2023 році 41 000 заяв про надання притулку було подано неповнолітніми без супроводу дорослих у країнах ЄС+. Цей показник відповідав рівню 2022 року (-5%) і став другим найвищим показником із 2015 року. Частка заяв від неповнолітніх без супроводу залишалася стабільною і становила приблизно 4% від усіх заяв, поданих у країнах ЄС+. Значна частка неповнолітніх заявників походить із Сирії та Афганістану, на які припадає три з кожних п'яти заяв, поданих неповнолітніми особами без супроводу дорослих у країнах ЄС+.

Рис. 3: Топ-10 країн ЄС+, які отримують заяви від неповнолітніх без супроводу дорослих, у 2023 році порівняно з 2022 роком, та частка заяв, поданих основним громадянством неповнолітніх без супроводу дорослих, 2023 рік

Примітка: Для Португалії за жовтень–грудень 2023 року дані не були доступні.
Джерело: Дані EUAA EPS станом на 1 лютого 2024 року.

Кількість опосередковано відкликаних заяв від неповнолітніх без супроводу зменшилася більш ніж на третину порівняно з піком у 2022 році, особливо від неповнолітніх без супроводу з Афганістану. Це свідчить про можливе зменшення обсягу вторинних переміщень неповнолітніх без супроводу дорослих у країнах ЄС+.

Постійно велика кількість заяв від дітей без супроводу дорослих із кількох країн ЄС+ спонукала до деяких змін у процедурі їхнього прийому. Багато проблем залишалися, а умови прийому дітей часто були неоптимальними. Законодавчі та політичні зміни були спрямовані на прискорення процесів та забезпечення належної підтримки, проте НУО наголошують на ризиках, які ці послаблення можуть означати на практиці.

Крім того, у деяких країнах ЄС+ повідомлялося про відсутність опікунів для неповнолітніх заявників без супроводу дорослих. Щоб забезпечити рекомендації та сприяти підвищенню якості послуг, Агентство з фундаментальних прав (FRA) розробило [посібник для тренерів](#) опікунів, який доповнюється платформою електронного навчання. Крім того, спільно з EUAA було розроблено два практичні посібники для опікунів: [вступ до міжнародного захисту](#) та до [процедури надання притулку](#). FRA і Рада Європи також опублікували [рекомендації](#) для прикордонників та інших органів влади щодо захисту дітей на кордонах Європи.

Посилання на розділ в основному звіті: <https://euaa.europa.eu/asylum-report-2024/section-4-children-and-people-special-needs-asylum-procedure>

5. Підтримка EUAA у 2023 році

В умовах міграційного тиску та складних потреб у захисті, що зберігаються в Європі, Агентство розширило свою оперативну та технічну підтримку, щоб врахувати нові тенденції. Як неодмінний учасник колективної відповіді ЄС на потреби мільйонів переміщених осіб, EUAA зробило ефективний внесок у реалізацію рішень у сфері захисту по всій Європі, зокрема пропонуючи допомогу країнам, які приймають велику кількість переміщених осіб з України.

Для надання доказової інформації різноманітним аудиторіям, зокрема політикам, EUAA продовжило збирати, обробляти, синтезувати та аналізувати інформацію за конкретними темами, останніми розробками, новими темами та прогнозами у сфері надання притулку. Відповідно до [дорожньої карти зближення](#) французького головування в Раді ЄС, EUAA провело [пілотне дослідження](#) з метою аналізу практики прийняття рішень за заявами про надання притулку та походження відмінностей у рівнях захисту між державами-членами, зокрема, щодо країн походження, для яких Агентством були розроблені [рекомендації](#). Дослідження показало, що відмінності в показниках визнання є результатом складної взаємодії багатьох факторів, таких як відмінності в національних системах і практиках прийняття рішень, на які впливають національна політика, рекомендації та судова практика. Дослідження також підкреслило, що продукти та діяльність EUAA допомагають досягти конвергенції в практиці.

Агентство також провело поглиблену [оцінку](#) використання та впливу своїх інформаційних та рекомендаційних продуктів, яка виявила, що як інформація про країни походження, так і рекомендаційні продукти EUAA широко використовуються, причому перші – переважно спеціалістами, які ведуть справи, а другі – переважно особами, відповідальними за формування політики. Доданою вартістю продуктів EUAA в порівнянні з національними джерелами є їхня авторитетність, послідовне використання суворої методології та рівень гармонізації.

Тренінг, розроблений і проведений Агентством, підтримав практичну реалізацію CEAS, допомагаючи посадовим особам, відповідальним за надання притулку та прийом біженців, покращити свої знання, навички та автономію для впровадження ефективних і справедливих процедур відповідно до стандартів ЄС. Загалом у 2023 році було зареєстровано понад 13 000 учасників у навчальних заходах EUAA, а понад 7 500 учнів пройшли навчання.

Ключовим напрямком роботи EUAA є надання оперативної та технічної допомоги державам-членам, які відчувають непропорційний тиск на свої системи надання притулку та прийому біженців. У 2023 році EUAA надало [оперативну підтримку](#) 13 державам-членам ЄС у низці сфер, які, залежно від конкретних потреб кожної країни, можуть включати підтримку в підвищенні спроможності та якості реєстрації та обробки заяв в установах першої та другої інстанцій; у національних системах приймання; у Дублінській процедурі; в оцінці вразливості та посиленні захисту неповнолітніх без супроводу дорослих; у покращенні надання інформації та управління інформацією; а також у сферах переміщення та переселення. Оцінки операційної підтримки Агентства, проведені у 2023 році, показали, що підтримка надавалася ефективно й мала результатом покращення робочих процесів та нарощування потенціалу. Крім того, протягом 2023 року EUAA продовжувало підтримувати зовнішній вимір CEAS через

співпрацю з третіми країнами на основі двосторонніх дорожніх карт та регіональних програм, що фінансуються ЄС.

У травні 2023 року була призначена перша посадова особа Агентства з фундаментальних прав (FRO), яка розпочала розробку Стратегії основних прав Агентства та створення механізму скарг для реагування на претензії про порушення основних прав у контексті діяльності Агентства. Також були зроблені кроки щодо розробки методології нового підрозділу моніторингу Агентства. Основна увага буде зосереджена на тісній співпраці з державами-членами для моніторингу того, як правові зобов'язання в контексті надання притулку країнами ЄС на основі *acquis* (нормативно-правової бази ЄС на момент вступу нової країни-члена) застосовуються на практиці; оцінці спроможності держав-членів управляти тиском; запобіганні недолікам; виявленні наявних обмежень; і наданні допомоги державам-членам у їхньому усуненні.

У 2023 році EUAА на ротаційній основі головувало в [Мережі агентств юстиції та внутрішніх справ \(JHAAN\)](#) і працювала разом з іншими агентствами в п'яти основних пріоритетних сферах:

- Диджиталізація, що охоплює питання, пов'язані з використанням штучного інтелекту, біометрії та інтероперабельності;
- Імплементация Зеленої угоди ЄС в агентствах ЖНА;
- Інформаційне забезпечення в ситуаціях змішаної міграції;
- Кібербезпека; та
- Внутрішня та зовнішня комунікація для підвищення обізнаності та просування діяльності та функціонування мережі.

Посилання на розділ в основному звіті: <https://euaa.europa.eu/asylum-report-2024/section-5-euaa-support-2023>

Заключні зауваження

У 2023 році європейські країни продовжували приймати рекордну кількість осіб, які потребують захисту, оскільки кількість заяв про надання притулку зростала другий рік поспіль. Конфлікти, переслідування, порушення прав людини, стихійні лиха та деградація екосистем змушують мільйони людей залишати свої домівки, а деякого шукати захисту в Європі.

Понад 1,1 мільйона заяв, поданих у країнах ЄС+ у 2023 році, нагадують показники 2015 та 2016 років – років міграційної кризи в Європі. Водночас країни ЄС+ ухвалили понад 1,1 мільйона рішень про надання тимчасового захисту переміщеним особам з України, оскільки конфлікт триває, а країна все ще відчуває руйнівні наслідки російського вторгнення. Помітна різниця між 2015–2016 та 2022–2023 роками полягає в тому, що під час міграційної кризи збільшення кількості заяв надходило з декількох конкретних країн, у той час як теперішні заявники походять із більшої кількості країн, що вимагає більшої різноманітності в рекомендаціях для ефективної оцінки потреб захисту.

Зрозуміло, що загальна кількість людей, які шукають захисту, поставила системи притулку та прийому біженців у Європі під надзвичайний тиск. Рішення щодо захисту були знайдені завдяки політичній волі у виділенні додаткових ресурсів та об'єднанню зусиль і досвіду багатьох зацікавлених сторін на рівні ЄС, національному та місцевому рівнях. На відміну від періоду 2015–2016 років, у публічному дискурсі минулий рік не був представлений як «криза», в рамках якої послуги отримували все більше людей, які потребують міжнародного та тимчасового захисту. Це вказує на те, що, попри обмеження певною мірою у функціонуванні національних систем притулку та прийому, європейські країни досягли прогресу в підвищенні своєї готовності і краще оснащені для управління високим припливом людей, які шукають захисту.

Однак прогалини та недоліки були широко розповсюджені в системах прийому, і міжнародні організації, національні правозахисні установи, омбудсмени та організації громадянського суспільства часто повідомляли про незадовільні умови проживання, обмеженість послуг із підтримки та бездомність. Органи з питань надання притулку також повідомляють, що стан здоров'я заявників, які прибувають, стає дедалі гіршим, що, ймовірно, є наслідком більш небезпечних подорожей, які вони здійснюють, щоб дістатися до Європи. Методичне й систематичне реагування на такі потреби охорони здоров'я означає потребу в більших ресурсах. Оскільки очевидно, що в найближчі роки тиск зберігатиметься, країнам ЄС+ необхідно програмувати та інвестувати відповідні кошти для збільшення пропускної спроможності та зміцнення систем прийому, щоб забезпечити гідні умови прийому для людей, які цього потребують.

На тлі зусиль, докладених країнами ЄС+ для забезпечення ефективного захисту, та повідомлень про обмеження у функціонуванні систем надання притулку та прийому, роль судових установ у тлумаченні законодавства у сфері надання притулку країнами ЄС на основі *acquis* (нормативно-правової бази ЄС на момент вступу нової країни-члена) та керівництві практичною реалізацією CEAS була вирішальною. Як СЄС, так і національні судові установи продовжували ретельно вивчати національне законодавство, політику і практику в низці сфер, пов'язаних з CEAS, приділяючи особливу увагу ефективному доступу на територію і процедурі надання притулку, а також застосуванню принципу *недопущення примусового вислання*, Дублінської процедури, оцінці заяв, умовам прийому (зокрема гарантій для заявників з особливими потребами) й утримання під вартою. Очікується, що у відповідь на зростання кількості заяв очікується, що спроби

екстерналізації обробки заяв про міжнародний захист залишатимуться на політичному порядку денному. У цьому контексті важливо, щоб національні суди проводили судові перевірки для забезпечення справедливого та ефективного провадження в справах про надання притулку заявникам.

Зважаючи на значну частку справ, що очікують рішення в установах другої інстанції, очікується, що судові рішення дедалі більше визначатимуть законну практику та впливатимуть на політику надання притулку в країнах ЄС+. Для цього необхідно виділити ресурси для підвищення професійного розвитку та експертизи з питань надання притулку серед національних суддів. Також надзвичайно важливо, щоб органи влади дотримувалися судових рішень для зміцнення довіри та захисту цілісності CEAS.

Сферою, яка викликала багато дискусій у 2023 році, як і в попередні роки, був подвійний виклик – управління кордонами та ефективний доступ до захисту для тих, хто його потребує. У 2023 році були зроблені значні кроки щодо калібрування інтегрованої європейської системи управління кордонами для ефективного контролю зовнішніх сухопутних і морських кордонів і забезпечення функціонування Шенгенської зони. Це було досягнуто завдяки взаємозв'язку й сумісності інформаційних систем із питань кордонів і безпеки, більш тісній координації між європейськими відомствами й національними органами влади, а також співпраці з третіми країнами. Крім того, ключовим компонентом європейського інтегрованого управління кордонами, як його окреслила Європейська Комісія у 2023 році, є повна повага до основних прав людини. Проте неодноразово з'являлися повідомлення про практики, що перешкоджали ефективному доступу на територію для людей, які могли потребувати захисту. Для країн ЄС+ вкрай важливо запровадити та належним чином оснастити незалежні механізми моніторингу дотримання прав людини на кордонах, як це також передбачено в Пакті про міграцію та притулок.

Безсумнівно, політична угода й подальші практичні кроки, зроблені в напрямку прийняття пакту, стали великим проривом в еволюції CEAS. У своїй історичній еволюції, CEAS завжди змушувала країни ЄС+ вдосконалювати свої системи надання притулку та прийому та підвищувати стандарти захисту. Пакт має на меті запропонувати сучасну систему притулку, яка дійсно є багатогранною і передбачає різноманітні інструменти. Він спрямований на допомогу країнам у вирішенні складної реальності в межах міграційного ландшафту, визначеного численними, різноманітними й часто непередбачуваними параметрами. Оскільки не всі можливі сценарії можуть бути враховані, Пакт спрямований на зміцнення рішень і розширення діапазону можливостей, адресованих різними його інструментами.

Розробка спільного законодавства, хоч і важлива, але це лише один крок до єдиної політики у сфері надання притулку та гармонізованих стандартів захисту. Не менш важливим є застосування правил в уніфікований та гармонізований спосіб. Наступні місяці після ухвалення пакту будуть напруженим, але конструктивним періодом, коли країни під керівництвом Європейської Комісії та за підтримки агентств ЄС запроваджуватимуть необхідні заходи для практичного функціонування пакту. У рамках цього процесу й за його межами EUBA й надалі залишатиметься життєво важливим компонентом європейської архітектури надання притулку, надаючи технічну, оперативну та навчальну підтримку країнам ЄС+. З посиленням мандатом Агентство тісно співпрацюватиме з країнами для моніторингу того, як правові зобов'язання у сфері надання притулку країнами ЄС на основі *acquis* (нормативно-правової бази ЄС на момент вступу нової країни-члена) застосовуються на практиці, запобігання недолікам, виявлення наявних обмежень та надання допомоги країнам у їхньому усуненні.

Звіт про ситуацію у сфері надання притулку за 2024 рік: Підсумковий звіт

Як авторитетне джерело інформації про міжнародний захист у Європі, Звіт про ситуацію у сфері надання притулку за 2024 рік надає повний огляд ключових подій у сфері надання притулку у 2023 році. Підсумковий звіт представляє скорочену версію основного звіту.

Агентство Європейського Союзу з питань надання притулку (EUAA) збирає інформацію про всі аспекти Загальноєвропейської системи надання притулку. Із цією метою у звіті викладено зміни до політик, практик та законодавства. У ньому представлені тенденції у сфері надання притулку, ключові показники за 2023 рік, огляд Дублінської системи, яка визначає державу-члена, відповідальну за справу, та спеціальний розділ про заявників з особливими потребами, зокрема неповнолітніх без супроводу. Приклади прецедентного права показані для інтерпретації європейського та національного законодавства в контексті надання притулку країнами ЄС на основі *acquis* (нормативно-правової бази ЄС на момент вступу нової країни-члена).

Звіт про ситуацію у сфері надання притулку за 2024 рік спирається на інформацію із широкого кола джерел, зокрема погляду національних органів влади, інституцій ЄС, міжнародних організацій, організацій громадянського суспільства та наукових кіл, щоби представити повну картину та різноманітні